«Bilim — kelajak kaliti»

— 5–9-sinflar tarbiya soati ssenariysi

2-sentabr — Bilimlar kuni va Birinchi qo‘ng‘iroq

5–9-sinf o‘quvchilari uchun

Davomiyligi: 45 daqiqa atrofida

Bu ssenariy yangi o‘quv yilining birinchi darsi uchun tarbiya soati bo‘lib, 45 daqiqa atrofida davom etadi. O‘quvchilar ishoralar orqali buyuk ajdodlarni topadi, bilim haqidagi maqollarni tiklaydi, yozgi kashfiyotlari bilan o‘rtoqlashadi, yil uchun «Maqsadlar xaritasi»ni tuzadi va may oyida ochiladigan «Kelajakdagi menga maktub» yozadi.

Agar ssenariy foydali bo‘lsa, uni hamkasblaringiz bilan o‘qituvchilar guruhlarida ham ulashing. Bayram va tadbirlar uchun yana ko‘plab ssenariylarni baxtiyor.uz saytidan topishingiz mumkin.

Shu to‘plam sahifasi: https://baxtiyor.uz/bilimlar-kuni-ssenariy/

«Senariylar to‘plami» bo‘limi: https://baxtiyor.uz/oqituvchilar-uchun-hamma-narsa/senariylar-to-plami/

«Bilim — kelajak kaliti» — 5–9-sinflar tarbiya soati ssenariysi

MAQSAD

Yangi o‘quv yilining birinchi darsida o‘quvchilarni bilim olishga ruhlantirish; buyuk ajdodlarimiz ilmiy merosi bilan faxrlanish tuyg‘usini uyg‘otish; har bir o‘quvchiga yil uchun aniq va o‘lchanadigan maqsad qo‘yishni o‘rgatish; sinf jamoasini yangi yilga birlashtirish.

ISHTIROKCHILAR

Sinf rahbari (boshlovchi), ikki o‘quvchi yordamchi boshlovchi, sinf o‘quvchilari (5–9-sinf). Istasangiz, maktab kutubxonachisi yoki shu maktabni tugatgan muvaffaqiyatli bitiruvchini mehmon sifatida taklif qiling.

JIHOZLAR

Doskada «Bilim — kelajak kaliti» yozuvi va kalit tasviri, beshta olim haqidagi ma‘lumot kartochkalari (har birida uchta ishora), olimlar ismi yozilgan beshta kartochka, maqollar bo‘lingan kartochkalar (boshi va oxiri alohida), har bir o‘quvchiga «Maqsadlar xaritasi» varag‘i, konvertlar, ruchka va rangli qalamlar, kichik qo‘ng‘iroqcha.

TADBIR REJASI

Kirish va tabrik — 5 daqiqa. «Nega 2-sentabr?» suhbati — 3 daqiqa. «Ajdodlarni top» o‘yini — 10 daqiqa. «Maqollar zanjiri» — 5 daqiqa. «Yozgi kashfiyotim» — 6 daqiqa. «Maqsadlar xaritasi» — 10 daqiqa. «Kelajakdagi menga maktub» va yakun — 6 daqiqa. Jami: 45 daqiqa atrofida.

O‘QITUVCHI UCHUN ESLATMA

Birinchi dars ma‘ruza emas, suhbat bo‘lsin: o‘quvchilar ko‘proq gapirsin. «Yozgi kashfiyotim» bo‘limida hech kimni yozgi sayohati yoki sovg‘alari bilan solishtirmang — kitob, yangi o‘rgangan hunar, uyda bajarilgan foydali ish ham kashfiyot hisoblanadi. Maktublarni ochmaslikka va‘da bering va ularni may oyigacha seyfda yoki sinf javonida muhrlangan quti ichida saqlang. Musiqa tavsiyasi: kirishda tantanali, ammo sokin cholg‘u kuy, o‘yinlarda yengil fon musiqa, maktub yozish paytida mayin pianino kuyi.

TADBIRNING BORISHI

(Sokin cholg‘u kuy. O‘quvchilar sinfga kirib, o‘rinlariga o‘tiradi. Ustoz qo‘ng‘iroqchani chaladi.)

Ustoz: Assalomu alaykum, aziz o‘quvchilar! Yangi o‘quv yili muborak! Yoz bo‘yi sizni sog‘indim. Qaranglar, qanchalik o‘sib, ulg‘ayib qolibsizlar. Bugun birinchi darsimizning mavzusi doskada yozilgan: «Bilim — kelajak kaliti».

1-yordamchi: Kalit eshikni ochadi. Bilim esa — har qanday eshikni: kasb eshigini, do‘stlik eshigini, dunyoni tushunish eshigini.

2-yordamchi: Bugun biz shu kalit qanday yasalishini — ajdodlarimiz qanday yasaganini va biz qanday yasashimiz kerakligini bilib olamiz.

1-LAVHA. «NEGA 2-SENTABR?»

Ustoz: Kim ayta oladi, nega yurtimizda Bilimlar kuni 1-sentabr emas, 2-sentabrda nishonlanadi?

(O‘quvchilar javob beradi. Ustoz to‘ldiradi.)

Ustoz: To‘g‘ri. 1-sentabr — yurtimizning eng ulug‘ bayrami, Mustaqillik kuni. 1991-yil 31-avgustda O‘zbekiston mustaqilligi e‘lon qilingan va 1-sentabr Mustaqillik kuni deb belgilangan. Shuning uchun maktablarda yangi o‘quv yili odatda 2-sentabrdan boshlanadi. Bu ikki kunning yonma-yon kelishi ham ramziy: erkin yurtning kelajagi bilimli yoshlarga bog‘liq.

2-LAVHA. «AJDODLARNI TOP» O‘YINI

Ustoz: Bilim kalitini birinchi bo‘lib yasaganlar — buyuk ajdodlarimiz. Sinfni beshta guruhga bo‘lamiz. Har bir guruhga bitta kartochka beraman. Unda bir olim haqida uchta ishora bor. Birinchi ishoradan topsangiz — 3 ball, ikkinchidan — 2 ball, uchinchidan — 1 ball.

O‘yin qoidasi: guruh ishoralarni ustoz o‘qigan tartibda eshitadi. Har ishoradan keyin guruh 20 soniya maslahatlashadi va bitta javob aytadi. Noto‘g‘ri javob ball olib tashlamaydi, lekin keyingi ishoraga o‘tiladi. Javob topilgach, guruh doskadagi olim kartochkasini to‘g‘ri ishora yoniga yopishtiradi.

1-kartochka

— Uning ismi lotin tiliga o‘girilib, «algoritm» so‘zi paydo bo‘lgan.

— U «Al-jabr val-muqobala» asarini yozgan, bundan «algebra» so‘zi kelib chiqqan.

— U Xorazmda tug‘ilgan va Bag‘doddagi «Bayt ul-hikma» olimlaridan bo‘lgan.

Javob: Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy.

2-kartochka

— U Yer kurrasining radiusini o‘lchab, juda aniq natijaga erishgan.

— U «Hindiston» nomli mashhur asarni yozgan.

— U ham Xorazm farzandi, ismi «Abu Rayhon» bilan boshlanadi.

Javob: Abu Rayhon Beruniy.

3-kartochka

— Uning «Tib qonunlari» asari Yevropa universitetlarida asrlar davomida darslik bo‘lgan.

— G‘arbda uni «Avitsenna» deb atashadi.

— U Buxoro yaqinidagi Afshona qishlog‘ida tug‘ilgan.

Javob: Abu Ali ibn Sino.

4-kartochka

— U Samarqandda rasadxona qurdirgan.

— Uning «Ziji jadidi Ko‘ragoniy» asarida mingdan ortiq yulduzning o‘rni ko‘rsatilgan.

— U Amir Temurning nabirasi bo‘lgan.

Javob: Mirzo Ulug‘bek.

5-kartochka

— U besh dostondan iborat «Xamsa»ni yaratgan.

— «Muhokamat ul-lug‘atayn» asarida turkiy tilning boyligini isbotlagan.

— 1441-yilda Hirotda tug‘ilgan.

Javob: Alisher Navoiy.

Ustoz: Ko‘rdingizmi, bugun dunyo foydalanadigan algebra, algoritm, tibbiyot va astronomiyada ajdodlarimizning izi bor. Ular ham bir paytlar sizdek o‘quvchi bo‘lgan.

3-o‘quvchi (she‘r):

Oftoblari o‘z taftini bildirar,
Yoz-u kuzi dasturxonni to‘ldirar.
Tug‘ilganman shu yurt – O‘zbekistonda,
G‘ururimdan mening boshim osmonda.

Ibn Sino, Navoiy-u Ulug‘bek,
Amir Temur, shoh va shoir Boburdek
Siymolari tillardagi dostonim,
Bular bari – mening O‘zbekistonim!

(Kavsar Turdiyeva, «O‘zbekiston, sen azizsan hammadan» she‘ridan)

3-LAVHA. «MAQOLLAR ZANJIRI»

Ustoz: Xalqimiz bilim haqida ajoyib maqollar to‘qigan. Kartochkalarda maqollarning boshi va oxiri alohida yozilgan. Har bir guruh o‘z bo‘laklarini birlashtirib, maqolni to‘liq o‘qiydi va ma‘nosini bir gap bilan tushuntiradi.

(Kartochkalar.)

— Bilagi zo‘r birni yiqar, ... bilimi zo‘r — mingni.

— O‘qigan o‘zar, ... o‘qimagan to‘zar.

— Ilm — ... igna bilan quduq qazish.

— Yoshlikda olgan bilim — ... toshga o‘yilgan naqsh.

— Ustoz — ... otangdek ulug‘.

Ustoz: «Ilm — igna bilan quduq qazish» maqolini yaxshi eslab qoling. Bilim bir kunda kelmaydi. Har kuni bir oz — xuddi igna bilan qazilgandek. Ammo quduq qazilgach, undan butun umr suv ichasiz.

4-LAVHA. «YOZGI KASHFIYOTIM»

Ustoz: Yozda har biringiz nimanidir kashf qildingiz. Bu o‘qigan kitob, o‘rgangan hunar, yangi do‘st yoki hatto o‘zingiz haqingizda bilib olgan narsa bo‘lishi mumkin. Navbat bilan bir daqiqadan aytib bering: «Bu yoz men ... kashf qildim».

(O‘quvchilar navbat bilan gapiradi. Vaqt kam bo‘lsa, har bir guruhdan ikki kishi gapiradi. Ustoz har bir hikoyaga qisqa iliq izoh beradi.)

5-LAVHA. «MAQSADLAR XARITASI»

Ustoz: Kalitni yasash uchun reja kerak. Har biringizga «Maqsadlar xaritasi» varag‘ini beraman. Unda to‘rtta katak bor. Har bir katakka bitta aniq maqsad yozasiz.

(Ustoz doskaga to‘rtta katakni chizadi.)

— O‘qishdagi maqsadim: qaysi fandan qanday natijaga erishmoqchiman?

— Kitob maqsadim: bu yil qancha va qanday kitob o‘qiyman?

— Yangi ko‘nikma: qanday hunar, sport yoki til o‘rganaman?

— Yaxshilik maqsadim: kimga, qanday yordam beraman?

Ustoz: Maqsad aniq bo‘lsin. «Yaxshi o‘qiyman» — bu maqsad emas, bu orzu. «Matematikadan har chorakda kamida «4» olaman va har kuni 15 daqiqa qo‘shimcha misol yechaman» — mana bu maqsad. U aniq, o‘lchanadigan va bajariladigan.

(Mayin kuy. O‘quvchilar xaritani to‘ldiradi. Ustoz partalar orasida yurib, maqsadlarni aniqlashtirishga yordam beradi. Istaganlar o‘z maqsadini sinfga o‘qib beradi.)

6-LAVHA. «KELAJAKDAGI MENGA MAKTUB»

Ustoz: Endi oxirgi topshiriq. Har biringiz may oyidagi o‘zingizga qisqa maktub yozasiz: «Salom, may oyidagi men! Sentabrda men shunday edim... Men senga shuni tilayman...» Maktub va maqsadlar xaritasini konvertga solib, ustiga ismingizni yozasiz. Konvertlarni men muhrlab saqlayman va o‘quv yili oxirida har biringizga qaytaraman. Ochib o‘qiganingizda, qancha yo‘l bosib o‘tganingizni ko‘rasiz.

(O‘quvchilar maktub yozadi, konvertlarni yopib, ustozga topshiradi.)

YAKUN

1-yordamchi: Bugun biz bilim kaliti ajdodlarimiz qo‘lida qanday mo‘jizalar yaratganini ko‘rdik.

2-yordamchi: Endi navbat bizda. Bu kalit har birimizning qo‘limizda.

Ustoz: Aziz o‘quvchilar! Yangi o‘quv yilida sizga sabr, qiziqish va mehnatdan zavq tilayman. Esingizda bo‘lsin: har bir dars — kalitning yana bir tishi. Qo‘ng‘iroq chalinadi — yangi yo‘limiz boshlandi!

(Ustoz qo‘ng‘iroqchani chaladi. O‘quvchilar qarsak chaladi.)

TADBIRDAN KEYIN

«Maqsadlar xaritasi»dan nusxa olib, sinf burchagiga ismlarsiz umumiy maqsadlar ro‘yxatini osib qo‘yishingiz mumkin. Har chorak oxirida sinf soatida o‘quvchilar o‘z xaritasiga qaytib, qaysi maqsadga qanchalik yaqinlashganini o‘zi baholasin. May oyida konvertlar ochilganda o‘quvchilarga bu tajriba haqida qisqa insho yozish taklif etiladi.